

Bijeenkomst Integriteit voor directeuren

22 oktober 2018, Humanity House, Den Haag

Op maandagmiddag 22 oktober vond de bijeenkomst Integriteit voor directeuren plaats over de voortgang en de opbrengsten uit het Gezamenlijk Actieplan Integriteit. Dit actieplan, bestaande uit projecten, initiatieven, onderzoeken, acties en maatregelen op het gebied van integriteit, werd opgesteld naar aanleiding van de misstanden die in februari 2018 naar buiten kwamen. De hoge opkomst met zo'n honderd directeuren van ontwikkelings- en noodhulporganisaties en goede doelen organisaties toont aan het belang die de sector hecht aan integriteit. Centraal in de bijeenkomst stond hoe we van elkaar én van andere sectoren kunnen leren op het gebied van integriteit.

Een inspirerend programma

Dagvoorzitter was Marleen van Amersfoort, programmamanager van het Gezamenlijk Actieplan Integriteit. Na een warm welkom was het woord aan Kees Zevenbergen, Cordaid directeur en lid van de stuurgroep van het Gezamenlijk Actieplan Integriteit. Hij deelde de resultaten en ervaringen van de laatste staff surveys en veldbezoeken, waarin hij expliciet aandacht besteedde aan integriteit, machtsmisbruik en seksueel wangedrag. De respons hierop deed hem besluiten om hier nadere gesprekken over te voeren met respondenten, om erachter te komen wat slachtoffers ervaren en bovenal hoe zij hierbij gesteund willen worden. Hij ervaarde de waarde van drie cruciale elementen: een goed integriteitssysteem (*systems support*) als een randvoorwaarde om op terug te kunnen vallen. Maar ook het belang van de onderlinge *empowerment* van (potentiële) slachtoffers (*sister/brother support*). En tot slot, en tevens ook de reden om de directeuren expliciet uit te nodigen voor deze middag, hoe belangrijk het is dat je als directeur in woord en daad staat voor het belang van integriteit in de organisatie (*supervisors support*).

Ook het Ministerie van Defensie was bereid haar (leer)ervaringen te delen. Commodore Westerbeek van de directie Operaties legde de '3D-benadering' uit (defence, diplomacy & development) en benadrukte het belang van open communicatie binnen de organisatie en naar buiten toe. Om het werk van Defensie goed te kunnen uitvoeren is vertrouwen van de lokale bevolking erg belangrijk. Daarom is het cruciaal om als organisatie open te communiceren en uit te leggen wat de intenties zijn rond acties. Ook wanneer er integriteitsschendingen plaatsvinden is deze open communicatie nodig. Hoe moeilijk dit ook is. Het gaat er om integriteit bespreekbaar te maken en met elkaar te

leren over morele issues. Op die manier werken we aan een organisatie die ‘moreel-fit’ is. Ondanks de vele acties die Defensie op het gebied van integriteit inzet, zoals de aanwezigheid van zo’n 600 vertrouwenspersonen binnen de organisatie of het opstellen van een apart jaarverslag Integriteit, is dit nog niet genoeg. Dat bleek ook uit het rapport Giebels, waarin o.a. de lage meldingsbereidheid naar voren kwam. Juist doordat Defensie van oorsprong een vrij hiërarchisch gestructureerde organisatie is met een vrij ‘homogene’ samenstelling, is het voor individuen best moeilijk om incidenten te melden. “Daarom blijven we inzetten op communicatie en willen we een open cultuur creëren met elkaar. Wij zien onszelf niet als voor- of achter-lopers, maar we kunnen als sectoren wel veel van elkaar leren op dit gebied”, aldus de Commodore.

Resultaten workshops Gezamenlijk Actieplan Integriteit

De groep deelde zich vervolgens op om een aantal workshops over resultaten uit het Gezamenlijk Actieplan Integriteit bij te wonen.

Workshop preview ‘Handreiking Integriteitssysteem’

gegeven door Anne-Marie Heemskerk (Partos) en Margreet Plug (Goede Doelen Nederland)

In de workshop van Goede Doelen Nederland en Partos kregen de deelnemers een preview van de ‘Handreiking Integriteitssysteem’. De handreiking is naar verwachting eind november beschikbaar. De handreiking geeft organisaties inzicht in de fundamenten van een goed werkend integriteitssysteem en hoe ze dat kunnen opbouwen of doorontwikkelen. Het is een belangrijk onderdeel van een breder palet aan ondersteuningsinstrumenten die de brancheorganisaties samen hebben ontwikkeld in het kader van het Gezamenlijk Actieplan Integriteit.

Moreel leerproces en communicatie

Kern van de handreiking is dat een goed werkend integriteitssysteem uit vier samenhangende onderdelen bestaat. Allereerst werd gekeken naar de meer bekende systeemelementen voor een goed werkende handhavingspraktijk. De noodzaak van een goede preventieve cyclus met bijvoorbeeld een gedragscode en risicoanalyse is evident. Ook is een goed werkend repressief apparaat met een meldsysteem, onderzoek en strafoplegging onontbeerlijk. Daarnaast besteedt de

Handreiking aandacht aan het belang van reflectie, en aan de manier waarop organisaties dat kunnen vormgeven binnen de eigen organisatie. Ook gaat de handreiking in op communicatie. Organisaties wordt geadviseerd een lange termijn communicatiestrategie ontwikkelen rond integriteit waarbij openheid leidend is, en recht gedaan wordt aan alle belanghebbenden.

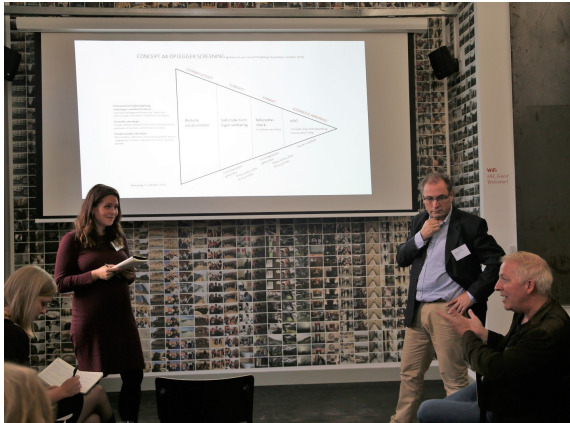
Ondersteuning en regelgeving

Naast de handreiking Integriteitssysteem, zijn er inmiddels ook een handreiking publieksverantwoording en een roadmap screening ontwikkeld. De brancheorganisaties gaan diverse trainingen aanbieden waaronder ook de mogelijkheid van intervisie. Verder wordt gewerkt aan een e-learning module, het aanbieden van shared services & preferred suppliers en een Klokkenluider-punt.

Workshop Roadmap screening

gegeven door Anne Jansen (Save the Children) en Edwin van Gerwen (het Rode Kruis)

In de workshop *Roadmap screening* werd het stappenplan gepresenteerd om screening op Integriteit tijdens de sollicitatieprocedure aan te scherpen. Dit vraagt om een goede verankering in het beleid en om een aantal concrete instrumenten. Daarom zijn onder meer voor de schriftelijke referentiecheck en de Eigen Verklaring Integriteit concrete formats ontwikkeld. Daarnaast wordt ook gekeken naar de mogelijkheid voor een sectorspecifieke VOG te kunnen aanvragen. Feedback op de roadmap ging o.a. over grijze gebieden door het gebruik van brede begrippen en over het gevaar om mensen een negatieve stempel te geven o.b.v. hun verleden.

Workshop Integriteit en lokale partners

gegeven door Pien Klieverik (Save the Children) en Anne Marinussen (Stichting Vluchteling)

De workshop *integriteit en lokale partners* ging in op de eerste bevindingen in een onderzoek naar integriteitskwesties bij lokale partners dat wordt uitgevoerd door Stichting Vluchteling en Save the Children. Met behulp van een literatuurstudie en 7 casussen bij landkantoren van INGOs en lokale implementatiepartners wordt onderzocht hoe integriteit lokaal wordt ervaren en waar partners mogelijkheden zien voor verbeteringen, zodat integriteit in de gehele

keten kan worden gewaarborgd. In de discussie kwamen vragen naar boven zoals “kunnen Nederlandse organisaties wel écht volledige verantwoordelijkheid nemen bij lokale integriteitskwesties? Is er wellicht een limiet van hoe ver deze verantwoordelijkheid gaat?” Mogelijke oplossingen omvatten bijv. de implementatie van anonieme surveys, waar men goede ervaringen mee had. “Medewerkers weten vaak heel goed wat er speelt op de vloer. Anonieme meldingen geven in ieder geval inzicht in wat er speelt en welke dilemma’s er zijn.” Een andere deelnemer gaf aan dat er op officiële meldingen vaak een stigma heerst. “Gesprekken kunnen gemakkelijker ontstaan in algemene sfeer, bijvoorbeeld via spel of theater. Nu wordt er vaak verwacht dat iets moet worden gemeld en we het er verder niet met elkaar over kunnen hebben. Dit moet toegankelijker kunnen.”

Workshop Publieksverantwoording

gegeven door Roline de Wilde (toezichthouder CBF) en Frank Tebbe (het Rode Kruis)

In de workshop publieksverantwoording kwam naar voren dat er een concrete handreiking is ontwikkeld voor verantwoording over Integriteit in het jaarverslag passend bij de nieuwe normen van de erkenningsregeling en partos gedragscode. Daarnaast is ook een toelichting geschreven op de meldingsplicht voor erkende organisaties bij het CBF in geval van (potentieel) ernstige situaties. De meldingsplicht gaat in per 1 maart 2019. Deelnemers gingen in op afwegingen rond

goede verantwoording. Openheid geven over een integriteitsschending brengt het risico van reputatieschade met zich mee. Het is dan een stuk lastiger om een eerlijke afweging te maken en recht te doen aan de situatie richting (vermeende) dader en slachtoffer. Aan de andere kant kan het een hoop goodwill geven wanneer je open bent over de situatie en hoe je daarop acteert. Omarm daarom de openheid: werken voor goede doelen is immers mensenwerk. Meer meldingen betekent meer openheid en een beter werkend integriteitssysteem. Uiteraard horen het belang en het recht van het

slachtoffer en de (vermeende) dader (gerechtigheid) in de verantwoording voorop te worden gesteld.

Nieuwsflitsen

Na de workshops werden opbrengsten uit projecten gedeeld in korte nieuwsflitsen. Het eerste project was het triagemeldingssysteem van Oxfam Novib, toegelicht door Ton Meijers. Dit meldingssysteem is internationaal ontwikkeld en zal ook voor Nederland ter beschikking worden gesteld. De tweede nieuwsflits ging over de positieve ervaring van Raymund Schutz van het Rode Kruis over deelname aan de workshops Integriteit van GDN. Een aanrader voor iedereen om heen te gaan. Tot slot heeft Doris Voorbraak van BuZa kort toegelicht dat er een eindrapportage ligt van het onderzoek naar de lokale Ombudsman, of Ombuds, zoals die in het vervolg genoemd zal worden. Er is besloten ook een aantal pilots uit te voeren. Op 21 november organiseert BuZa een brede informatiebijeenkomst hierover in het Humanity House in Den Haag.

Focus op slachtoffers

Vervolgens benadrukte Annemie Knibbe, voorzitter van Stichting Vrouwenplatform Kerkelijk Kindermisbruik (SVKK) het belang van steun vanuit de omgeving als het gaat om meldingen doen. Voor slachtoffers is het zo belangrijk dat ze zich gesteund voelen. “Het creëren van goede meldingsmogelijkheden en nazorg voor slachtoffers binnen organisaties is daarom een belangrijke

stap om meldingsbereidheid te verhogen”, zegt Knibbe. Het [filmpje](#) dat zij toonde, waarin een van de slachtoffers haar verhaal doet, bracht de gehele zaal tot stilte.

Gaming en moreel leren

Jan Willem Huisman, mede-oprichter en creatief directeur bij IJsfontein, deelde ook zijn werkervaringen. Daarin staat ‘al spelend leren en ontdekken’ centraal. Hij schetste met behulp van casussen (o.a. uit de sportwereld) mogelijkheden om d.m.v. digitale tools het morele leervermogen te stimuleren. Hij liet zien hoe je via spel met medewerkers in discussie kan gaan over een ingewikkeld onderwerp als integriteit.

Afsluiting

Bart Romijn, directeur van Partos en voorzitter van de stuurgroep van het Gezamenlijke Actieplan Integriteit sloot de dag af met een vooruitblik op wat ons nog te doen staat. “We zijn op de goede weg door samen te werken aan integriteit. Laten we alle opbrengsten en leerervaringen in de praktijk brengen en nog een stap verder gaan. Macht krijg je niet zomaar omver door te leren. Daarom is intern én extern actievoeren ook cruciaal”.

